

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงการใช้วิทยานิพนธ์ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยใน
ด้านวัตถุประสงค์ของการใช้ เรื่องที่ใช้ ประโยชน์ที่ได้รับ ความต้องการในการใช้ และปัญหา
การใช้ โดยได้กำหนดแนวเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

แนวเหตุผลและตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สามารถจำแนกตามแนวเหตุผลได้ดังนี้

ลำดับที่	แนวเหตุผล	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
1.	การใช้วิทยานิพนธ์ของผู้บริหาร ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีความ สัมพันธ์กับคุณวุฒิ ระยะเวลา ในการทำงาน สถานที่ทำงาน (บรรณารักษ์ที่อยู่ในมหาวิทยาลัย ที่เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทาง บรรณารักษศาสตร์ และมหา- วิทยาลัยที่ไม่ได้เป็นแหล่งผลิต วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์)	1. คุณวุฒิ 2. ระยะเวลาในการ ทำงาน (ปี) ใน ตำแหน่งผู้บริหาร 3. สถานที่ทำงานซึ่ง แบ่งตามแหล่งผลิต และไม่ได้เป็นแหล่ง ผลิตวิทยานิพนธ์ทาง บรรณารักษศาสตร์	1. การใช้วิทยานิพนธ์ ในด้านปริมาณของ การใช้ และขอบ- เขตเรื่องที่ใช้ 2. ส่วนต่าง ๆ ของ วิทยานิพนธ์ที่ใช้ 3. วัตถุประสงค์ของ- การใช้
2.	การใช้วิทยานิพนธ์ของผู้บริหาร ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแตกต่าง กันตามคุณวุฒิ ระยะเวลาใน การทำงาน และสถานที่ทำงาน	1. คุณวุฒิ 2. ระยะเวลาการทำงาน 3. สถานที่ทำงาน	1. การใช้วิทยานิพนธ์ ในด้านปริมาณของ การใช้และขอบ- เขตเรื่องที่ใช้

ลำดับที่	แนวเหตุผล	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
			2. ส่วนต่าง ๆ ของ วิทยานิพนธ์ที่ใช้ 3. วัตถุประสงค์ของ การใช้
3.	วิทยานิพนธ์ เรื่องที่ใช้ สัมพันธ์กับตำแหน่งและ ประเภทของงานที่ บรรณารักษ์ห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	1. ตำแหน่งของ ผู้บริหาร อันได้แก่ ผู้อำนวยการและ/ หรือหัวหน้าห้องสมุด บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่าย และผู้ที่แต่งตั้งบรรณารักษ์ หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้า ห้องสมุด ประเภทของงาน ได้แก่ งานธุรการ งานบริการ งานเทคนิค งานวารสาร งานโสตทัศนวัสดุ และงาน อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด	1. ขอบเขตวิทยา- นิพนธ์เรื่องที่ใช้

จากข้อมูลข้างต้นนี้จะเห็นว่าตัวแปรอิสระได้แก่ คุณวุฒิ ระยะเวลาในการทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร (ปี) สถานที่ทำงาน (จำแนกตามห้องสมุดที่ตั้งกักอยู่ในมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์และที่ไม่ได้เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์)

ตำแหน่งและประเภทงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้อำนวยการและ/หรือหัวหน้าห้องสมุด บรรณารักษ์ หัวหน้าฝ่าย และผู้ที่เป็นที่บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้าห้องสมุด สำหรับบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายงาน ยังจำแนกตามประเภทงานที่รับผิดชอบออกเป็น 6 งาน ได้แก่ งานธุรการ งานบริการ งานเทคนิค งานวารสาร งานโสตทัศนวัสดุ และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด

ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้วิทยานิพนธ์ ปริมาณการใช้ ขอบเขตของวิทยานิพนธ์เรื่องที่ใช้และที่ต้องการใช้ ส่วนต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ที่ใช้ วัตถุประสงค์ของการใช้ ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้ และปัญหาในการใช้วิทยานิพนธ์ ตัวแปรเหล่านี้มีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. คุณวุฒิ จำแนกเป็นผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีคุณวุฒิสองกว่าปริญญาโท ปริญญาโท ปริญญาตรี และผู้บริหารที่มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี (เช่น ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาอนุปริญญาทางบรรณารักษศาสตร์ วุฒิ ป.กศ.สูง เป็นต้น) นอกจากนี้ยังจำแนกต่อไปว่าผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีคุณวุฒินั้น ๆ เป็นวุฒิการศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สาขาวิชาอื่น ๆ หรือมีวุฒิการศึกษาทั้งสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสาขาวิชาอื่น ๆ ภายใต้สาขาวิชาใดศึกษาด้วยว่าผู้บริหารที่มีคุณวุฒิในสาขาวิชาดังกล่าวเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างการศึกษาคือหรือไม่
2. ระยะเวลาในการทำงาน ได้แก่จำนวนปีที่ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย โดยผู้ตอบจะเติมจำนวนปีที่ทำงานลงในช่องว่างที่เว้นไว้ในแบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาการทำงานที่แน่นอน ซึ่งเมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมา ได้นำมาจำแนกช่วงเวลาการทำงานที่เหมาะสมต่อไป
3. สถานที่ทำงาน เพื่อศึกษาว่าผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่อยู่ต่างสถานที่ทำงานกันมีการใช้วิทยานิพนธ์ในขอบเขตที่ต่างกัน ตลอดจนปัญหาในการใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ จึงได้จำแนกสถานที่ทำงานออกเป็นมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ อันได้แก่มหาวิทยาลัยอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น การศึกษาสถานที่ทำงานไม่ได้สอบถามจากผู้ใช้อย่างตรง แต่ใช้เลขที่ที่ผู้มอบหมายของแบบสอบถามที่ได้ส่งออกไป (ตั้งแต่เลขที่ 001-184) เลขที่ของแบบสอบถามช่วยชี้แนะให้ทราบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามทำงานอยู่ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยใด

4. ตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ หมายถึงตำแหน่งผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยและหน้าที่งานในความรับผิดชอบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม อันได้แก่ ผู้อำนวยการและ/หรือหัวหน้าห้องสมุด บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่าย และผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งทั้งในฐานะผู้บริหารห้องสมุดและฐานะหัวหน้าฝ่าย สำหรับผู้บริหารที่ตอบว่าดำรงตำแหน่งบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายใด เว้นช่องว่างไว้เพื่อให้เติมว่าทำงานหรือรับผิดชอบในงานฝ่ายใด หลังจากได้แบบสอบถามคืนมา ได้นำคำตอบงานในความรับผิดชอบของบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายมาจำแนกเป็น 6 งาน อันได้แก่ งานธุรการ งานบริการ (เช่นงานรับ-จ่าย งานบริการ ตอบคำถาม เป็นต้น) งานเทคนิค (เช่นการจัดหา การจัดหมู่และทำบัตรรายการ เป็นต้น) งานวารสาร (ครอบคลุมตั้งแต่งานจัดซื้อจนถึงการให้บริการวารสาร) งานโสตทัศนวัสดุ (หรืองานวัสดุไม่ตีพิมพ์) และงานด้านอื่น ๆ (เช่น งานห้องสมุดสาขา เป็นต้น)

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. เรื่องที่ใช้และปริมาณของการใช้วิทยานิพนธ์ ในด้านปริมาณของการใช้วิทยานิพนธ์ ได้ศึกษาว่าในรอบปีที่ผ่านมา ผู้ตอบเป็นผู้ที่เคยใช้หรือยังไม่เคยใช้วิทยานิพนธ์เป็นจำนวนเท่าใด สำหรับผู้ที่เคยใช้วิทยานิพนธ์จะตอบคำถามเกี่ยวกับจำนวนวิทยานิพนธ์ที่ใช้โดยเฉลี่ย เรื่องหรือขอบเขตของวิทยานิพนธ์ที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้วิทยานิพนธ์ ประโยชน์ที่ได้รับ และปัญหาในการใช้วิทยานิพนธ์ หัวข้อตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผู้ที่ยังไม่เคยใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ไม่ต้องตอบ แต่ข้ามไปตอบคำถามเกี่ยวกับสาเหตุที่ไม่ใช้วิทยานิพนธ์ อย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มต้องตอบคำถามเกี่ยวกับขอบเขตและรูปแบบของวิทยานิพนธ์ที่ต้องการใช้

สำหรับ เรื่องที่ใช้หรือขอบเขตของวิทยานิพนธ์ที่ใช้นั้น ได้แบ่งขอบเขตออกเป็นด้านใหญ่ ๆ 5 ด้าน ได้แก่การบริหารงานห้องสมุด การบริหารงานบุคลากร การบริการ งานเทคนิค และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานห้องสมุด จากนั้นจึงแบ่งขอบเขตของวิทยานิพนธ์ออกเป็นเรื่องย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตใหญ่ในแต่ละด้านนั้น ๆ ขอบเขตของวิทยานิพนธ์นี้ใช้วิธีวัดระดับการใช้โดยจำแนกออกเป็น 4 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย น้อยมาก นอกจากศึกษาขอบเขตของวิทยานิพนธ์ที่ใช้นี้ยังได้ศึกษาต่อไปว่าได้มีการใช้สัปดาห์ใดของวิทยานิพนธ์บ้าง (เช่น บทนำ วิธีดำเนินการวิจัย บทสรุป เป็นต้น) และได้รับประโยชน์จากการใช้วิทยานิพนธ์ส่วนนั้น ๆ เพียงใด มาตรการที่ใช้วัดการใช้ส่วนต่าง ๆ

ของวิทยานิพนธ์และประโยชน์ที่ได้รับ เป็นมาตรา 4 ระดับ เช่นเดียวกับการวัดขอบเขตของวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้อธิบายข้างต้น

2. วัตถุประสงค์ที่ใช้ ผู้ที่เคยใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาต้องตอบคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ใช้วิทยานิพนธ์ว่า ใช้เพื่องานบริหาร หรือ เพื่องานวิชาการ และภายใต้งานบริหารหรืองานวิชาการให้ตอบจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์แต่ละด้านคือ ถ้าสำคัญมากที่สุดให้เท่ากับ 1 ถ้าสำคัญรองลงมาเป็น 2, 3... ตามลำดับ

3. ประโยชน์ที่ได้รับ เพื่อจะศึกษาว่าวัตถุประสงค์ที่ใช้วิทยานิพนธ์ตามที่ใช้ระบุและจัดลำดับความสำคัญไว้สัมพันธ์กับประโยชน์ที่ได้รับหรือไม่ จึงได้วัดประโยชน์ที่ผู้ใช้ได้รับจากการใช้วิทยานิพนธ์ออกเป็น 4 ระดับ คือได้รับประโยชน์มาก ปานกลาง น้อย หรือน้อยมาก

4. ปัญหาในการใช้วิทยานิพนธ์ ปัญหาการใช้มีทั้งปัญหาที่เกิดจากตัววิทยานิพนธ์ และจากการเข้าถึงตัวเล่มวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สอบถามปัญหาทั้งสองด้านจากผู้ใช้วิทยานิพนธ์ ส่วนผู้ที่ไม่เคยใช้วิทยานิพนธ์ได้สอบถามถึงสาเหตุของการไม่ใช้วิทยานิพนธ์ว่าเป็นเพราะเหตุใด โดยสอบถามถึงสาเหตุการไม่ใช้วิทยานิพนธ์อันเกิดจากตัวเล่มวิทยานิพนธ์เอง และจากการเข้าถึงตัวเล่มวิทยานิพนธ์ วิธีวัดปัญหาและสาเหตุใช้การวัด 4 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย หรือน้อยมาก

5. ความต้องการในการใช้ เป็นการศึกษาขอบเขตของวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ที่ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการใช้ ซึ่งเรื่องดังกล่าวอาจมีการเรียบเรียงไว้แล้ว แต่ยังไม่เคยใช้ หรืออาจเป็นวิทยานิพนธ์เรื่องที่ยังไม่เคยมีการเรียบเรียงมาก่อนก็ได้ การวัดความต้องการเป็นการวัดใน 4 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย น้อยมาก ส่วนวิธีการกำหนดขอบเขตของวิทยานิพนธ์ที่ผู้บริหารต้องการใช้ได้แบ่งขอบเขตของวิทยานิพนธ์ออกเป็น 5 ด้านเหมือนกับที่ได้จำแนกหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่มีการใช้ แต่ได้มีการเพิ่มเติมหัวข้อเรื่องซึ่งเป็นเรื่องย่อยใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้าน หลังจากนั้นได้ศึกษาถึงรูปแบบวิทยานิพนธ์ที่ต้องการใช้ เช่น ความต้องการใช้วิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ การใช้วิทยานิพนธ์เฉพาะที่เป็นสาระสังเขป หรือการใช้วิทยานิพนธ์ในรูปวัสดุย่อส่วน เป็นต้น โดยวิธีวัดความต้องการใช้วิทยานิพนธ์ขอบเขตด้านต่าง ๆ ได้ใช้วิธีวัดเป็น 4 ระดับ เช่นเดียวกันกับที่ได้ใช้วัดขอบเขตวิทยานิพนธ์ที่ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยได้ใช้

ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย อันประกอบด้วย ผู้อำนวยการและ/หรือหัวหน้าห้องสมุด และบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหน่วย หัวหน้าสายงาน หรือหัวหน้าแผนกที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในหอสมุดกลาง หอสมุดวิทยาเขต และห้องสมุดคณะและ/หรือสถาบันที่อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัย 14 แห่ง อันได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า และสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้

สำหรับประชากรที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาการแบ่งสายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลทั้งจากเอกสาร (เช่น วิทยานิพนธ์ คู่มือมหาวิทยาลัย เป็นต้น) และจากการสอบถามบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยโดยตรง การศึกษาการแบ่งสายงานของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้น ทำให้ทราบถึงการกระจายอำนาจการบริหารงานของห้องสมุดมหาวิทยาลัยตั้งแต่ระดับหัวหน้าหอสมุดลงมายังระดับหัวหน้าสายงานต่าง ๆ และทำให้ทราบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีบรรณารักษ์ระดับหัวหน้าฝ่าย หัวหน้าสายงาน หรือหัวหน้าแผนกจำนวนเท่าใด อย่างไรก็ตาม การศึกษาการแบ่งสายงานเพียงอย่างเดียวย่อมได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องพอ เพราะจำนวนของบุคลากรที่ปฏิบัติงานตามสภาพความเป็นจริงในระดับหัวหน้าฝ่าย หัวหน้าสายงาน หรือหัวหน้าแผนกกับจำนวนของการแบ่งสายงานมักไม่ตรงกัน ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งยังไม่มีบุคลากรทำหน้าที่หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าสายงาน หรือหัวหน้าแผนกในบางงาน ในขณะที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งมีบุคลากรคนเดียวกันดำรงตำแหน่งหรือรับผิดชอบงานในระดับหัวหน้างาน 2 งานในเวลาเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้สอบถามบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ประกอบในการกำหนดกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ทำดังต่อไปนี้

1. สำหรับหอสมุดกลาง และห้องสมุดวิทยาเขตที่มีการแบ่งสายงานออกเป็นงานด้านต่าง ๆ และมีบุคลากรทำหน้าที่หัวหน้างานนั้น ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้อำนวยการและ/หรือหัวหน้าห้องสมุด ตลอดจนบุคลากรที่ทำหน้าที่หัวหน้างานต่าง ๆ ทุกคน ถ้าห้องสมุดใดยังไม่มีบุคลากรทำหน้าที่หัวหน้างานเลย

ผู้ให้ข้อมูลได้แก่หัวหน้าห้องสมุดเท่านั้น

2. สำหรับห้องสมุดคณะหรือสถาบัน จากการศึกษาการแบ่งสายงานของห้องสมุดประเภทนี้ ปรากฏว่าห้องสมุดคณะหรือสถาบันส่วนใหญ่ไม่มีการแบ่งสายงาน เนื่องจากมีบุคลากรจำนวนน้อย ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลจากห้องสมุดคณะหรือสถาบันได้แก่ หัวหน้าห้องสมุดเท่านั้น

จากวิธีการดังกล่าว ทำให้ได้กลุ่มผู้ที่จะให้ข้อมูลในการวิจัยทั้งหมด 184 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ลำดับที่	ห้องสมุด	หอสมุดกลาง (คน)	วิทยาเขต (คน)	คณะ (คน)
1.	หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	9	-	16
2.	หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ ม. ขอนแก่น	7	-	11
3.	สำนักหอสมุด ม. ธรรมศาสตร์	9	-	7
4.	สำนักหอสมุด ม. เชียงใหม่	9	-	11
5.	ห้องสมุด ม. ศิลปากร วังท่าพระ ห้องสมุด ม. ศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์	5 7	- -	- -
6.	สำนักหอสมุด ม. เกษตรศาสตร์	8	-	-
7.	หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร (หาดใหญ่) หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี (ปัตตานี)	7 -	- 5	3 1
8.	สำนักหอสมุดกลาง ม. รามคำแหง	8	-	-
9.	ศูนย์บรรณสารสนเทศ ม. สุโขทัยธรรมมาธิราช	6	-	-
10.	กองห้องสมุด ม. มหิดล ห้องสมุดวิทยาเขตศาลายา นครปฐม	8 -	- 1	7 -
11.	สำนักบรรณสารสนเทศ การพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒน- บริหารศาสตร์	7	-	-

ตารางที่ 3 (ต่อ) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ลำดับที่	ห้องสมุด	หอสมุดกลาง (คน)	วิทยาเขต (คน)	คณะ
12.	สำนักหอสมุดกลาง ม.ศรีนครินทรวิโรฒ	7	-	-
	สำนักหอสมุด ม.ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม	-	12	-
	สำนักหอสมุด ม.ศรีนครินทรวิโรฒ		-	
	บางแสน บางเขน ปทุมวัน พลศึกษา พิษณุโลก และสงขลา			
13.	หอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอม- เกล้า เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	1	-	4
	หอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอม- เกล้า พระนครเหนือ	4	-	2
	ห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี	1	-	-
14.	แผนกห้องสมุด สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร แม่โจ้	1	-	-
รวม (184 คน)		104	18	62

ม. = มหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจำนวน 1 ชุด ในการสร้างแบบสอบถามได้ศึกษาภูมิหลังการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารประเภทต่าง ๆ (เช่น หนังสือวารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล เป็นต้น) โดยสร้างคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และแนวเหตุผลของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้ตอบ อันได้แก่คุณวุฒิ ระยะเวลาการทำงาน ตำแหน่งงานและประเภทงานที่รับผิดชอบ และสถานที่ทำงาน (แบ่งตามมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์)

ตอนที่ 2 ประกอบด้วยคำถามจำนวน 9 ข้อที่ถามเกี่ยวกับการใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ อันได้แก่การใช้ หรือยังไม่เคยใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ (ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา) ปริมาณการใช้ ขอบเขตเรื่องที่ใช้และที่ตรงการใช้ วัตถุประสงค์ที่ใช้และประโยชน์ที่ได้รับ รูปแบบของวิทยานิพนธ์ (เช่น สารสังเขป ตัวเล่มฉบับสมบูรณ์ เป็นต้น) ที่ตรงการใช้ ตลอดจนปัญหาการใช้และสาเหตุที่ไม่ใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ คำถามเกี่ยวกับการใช้วิทยานิพนธ์นั้นได้ใช้เทคนิคที่เรียกว่า Critical Incident (Martyn and Lancaster: 45-52) โดยการกำหนดสภาวะให้ผู้ตอบทุกคนนึกถึงสภาวะเดียวกัน โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามว่า ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยหรือไม่เคยใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ ถ้าเคยใช้ได้ใช้โดยเฉลี่ยกี่ครั้ง กี่เล่ม ด้วยวิธีการดังกล่าวเชื่อว่าจะทำให้ได้คำตอบที่คมมากกว่าการถามโดยไม่กำหนดสภาวะ

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้ออกแบบเพื่อการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยส่วนของคำถาม-คำตอบสำหรับผู้ตอบอยู่ทางด้านซ้ายมือ ทางด้านขวามือเป็นช่องสำหรับลงรหัสเพื่อนำไปเจาะข้อมูลลงบัตรคอมพิวเตอร์ต่อไป

เพื่อให้แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ความสมบูรณ์ และความถูกต้องมากที่สุด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้รวม 3 ครั้งด้วยกันคือ

ครั้งที่ 1 ได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับนิสิตปริญญาโท ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน ระหว่างวันที่ 1-7 มิถุนายน 2526 ผลจากการทดสอบปรากฏว่าการเรียงลำดับคำถามในแบบสอบถามตอนที่ 2 (คำถามเกี่ยวกับการใช้วิทยานิพนธ์) ยังไม่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากการขึ้นต้นคำถามว่าในรอบปีที่ผ่านมาท่านได้ใช้วิทยานิพนธ์โดยเฉลี่ยกี่ครั้ง คิดเป็นวิทยานิพนธ์จำนวนกี่เล่ม จากนั้นจึงถามถึงสาเหตุที่ใช้ วัตถุประสงค์ที่ใช้ และขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ การเรียงลำดับคำถามทำให้ผู้ตอบเกิดความสับสน เพราะถ้าเริ่มต้นคำถามเกี่ยวกับปริมาณการใช้ ควรตามด้วยคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้นอกจากนี้การถามคำถามทั้งด้านสาเหตุที่ใช้วิทยานิพนธ์

และวัตถุประสงค์ที่ใช้ ทำให้ผู้ตอบเกิดความสับสนเพราะเป็นคำถามที่ซ้ำซ้อนกัน ควรตัดเหลือเพียงคำถามเดียว การแก้ไขแบบสอบถามจึงได้เปลี่ยนข้อคำถามใหม่โดยเริ่มจากคำถามเกี่ยวกับปริมาณการใช้ ตามด้วยคำถามเกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ และวัตถุประสงค์ที่ใช้วิทยานิพนธ์เรื่องนั้น ๆ ตามลำดับ ทั้งได้ตัดคำถามสาเหตุที่ใช้วิทยานิพนธ์ออกไป และไปเพิ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่ใช้ขึ้น

ครั้งที่ 2 ได้นำแบบสอบถามชุดที่แก้ไขแล้วนี้ไปทดสอบกับบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ (ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง) จำนวน 7 คน เมื่อวันที่ 13-17 มิถุนายน 2526 ผลการทดสอบปรากฏว่าในด้านขอบเขตเนื้อหาที่ใช้และที่ต้องการใช้ ไม่ควรเขียนวิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่องย่อย ๆ เรียงติดต่อกันภายใต้คำถามข้อใหญ่เพียงข้อเดียว เพราะการเขียนในลักษณะดังกล่าวไม่สามารถจุข้อความเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่องย่อย ๆ ได้มากนัก และทำให้ผู้ตอบเกิดความสับสนหรือไม่เข้าใจข้อความที่ถาม เช่น "ท่านใช้วิทยานิพนธ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับงานบริการเฉพาะ เรื่องที่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบในระดับมาก ปานกลาง หรือน้อย" ผู้ตอบเกิดความสับสนเนื่องจากไม่มีการระบุให้ชัดเจนลงไปว่างานบริการเฉพาะเรื่อง ต้องการให้ตอบในเรื่องใดบ้าง แต่ควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นงานบริการรับ-จ่ายงานบริการแปล เป็นต้น ในขณะที่ควรตั้งคำถามที่ให้ผู้ตอบใช้เวลาตอบน้อยที่สุด โดยตัดคำถามที่ไม่จำเป็นออกไป

ผลจากการทดสอบในครั้งนี้ได้นำแบบสอบถามมาแก้ไขใหม่โดยจัดแบ่งขอบเขตเนื้อหาวิทยานิพนธ์ออกเป็นด้านใหญ่ ๆ 5 ด้าน โดยแบ่งตามลักษณะการดำเนินงานทั่ว ๆ ไปของห้องสมุด อันได้แก่ ด้านการบริหารงานห้องสมุด ด้านการบริหารงานบุคลากร ด้านการบริการ ด้านเทคนิค และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด ภายใต้ขอบเขตแต่ละด้านเป็นหัวข้อเรื่องย่อย ๆ ของวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านนั้น ๆ นอกจากนี้ได้ตัดคำถามบางข้อที่ไม่จำเป็นออกไป เช่น "โปรดระบุชื่อวิทยานิพนธ์เล่มที่ท่านใช้ในรอบ 1 ปี ถ้าจำชื่อเรื่องหรือชื่อผู้แต่งไม่ได้ โปรดระบุขอบเขตเนื้อหาวิทยานิพนธ์เล่มที่ท่านใช้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร" เป็นต้น สาเหตุที่ตัดคำถามข้อนี้เนื่องจากผู้ที่เคยใช้วิทยานิพนธ์บางคนจำไม่ได้ว่าเคยใช้เรื่องอะไร และคำถามข้อนี้ยังไปซ้ำซ้อนกับคำถามเกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาด้วย

ในการทดสอบครั้งที่ 3 ได้ทดสอบแบบสอบถามกับนิสิตปริญญาโทภาควิชาบรรณารักษศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร

พระราชวังสนามจันทร์ จำนวน 10 คน เมื่อวันที่ 23-25 มิถุนายน 2526 ผลจากการทดสอบ ผู้ตอบคำถามมีความเห็นว่าการจัดลำดับคำถามเหมาะสมดีแล้ว แต่ควรแก้ไขภาษาของคำถามบางข้อที่อ่านแล้วเกิดความสับสน และเพิ่มเติมข้อมูลในคำถามบางข้อที่ยังให้รายละเอียดไม่สมบูรณ์ เช่น คำถามในแบบสอบถามตอนที่ 1 (คำถามเกี่ยวกับผู้ตอบ) ได้ถามว่าปัจจุบันดำรงตำแหน่ง... โดยให้ข้อย่อยเพียง 2 ข้อคือ 1) ผู้อำนวยการและ/หรือหัวหน้าห้องสมุด 2) บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายและ/หรือแผนก...(เติมด้วยว่าทำงานในฝ่ายใด) เป็นต้น สำหรับคำถามข้อนี้ได้แก้ไขใหม่โดยการเพิ่มข้อมูลอีกหนึ่งข้อคือ 3) หัวหน้าห้องสมุด ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายและ/หรือหน่วยและ/หรือสายงานและ/หรือแผนก และแยกคำถามที่ว่าถ้าเป็นบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่าย ให้ระบุฝ่ายงานด้วยเป็นอีกหนึ่งข้อต่างหาก นอกจากนี้ยังมีข้อความบางข้อที่ผู้ตอบอ่านแล้วอาจเกิดความสับสนได้ เช่น "สภาพการดำเนินงานทั่ว ๆ ไปของห้องสมุด" ผู้ตอบเกิดความสับสนถึงขอบเขตของข้อความว่าครอบคลุมกว้างแค่ไหน เป็นต้น ดังนั้นจึงได้เปลี่ยนข้อความดังกล่าวใหม่เป็น "การศึกษาสภาพการจัดและการดำเนินงานห้องสมุด (อาคาร ครุภัณฑ์ การให้บริการ)" เป็นต้น

แบบสอบถามที่แก้ไขแล้วมีรายละเอียดดังนี้ ในตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ มีคำถามรวม 5 ข้อ โดยถามเกี่ยวกับคุณวุฒิ สาขาวิชาที่ศึกษา สถานภาพการศึกษา ตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ และระยะเวลาในการทำงาน ตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วิทยานิพนธ์ มีคำถามรวม 9 ข้อ โดยเริ่มจากคำถามเกี่ยวกับปริมาณการใช้วิทยานิพนธ์ ตามด้วยคำถามเกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาวิทยานิพนธ์ที่ใช้ ส่วนต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ที่ใช้และประโยชน์ที่ได้รับ วัตถุประสงค์ในการวิทยานิพนธ์ ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้ ปัญหาในการใช้วิทยานิพนธ์ (คำถาม 6 ข้อดังกล่าวข้างต้นนี้สำหรับผู้ที่เคยใช้วิทยานิพนธ์ตอบ) ขอบเขตเนื้อหาวิทยานิพนธ์ที่ต้องการใช้ ความต้องการใช้วิทยานิพนธ์ในรูปแบบต่าง ๆ (คำถาม 2 ข้อนี้สำหรับให้ผู้ตอบทั้งที่ใช้และไม่ใช้วิทยานิพนธ์ตอบ) และสาเหตุที่ไม่ใช้วิทยานิพนธ์ (เฉพาะผู้ที่ยังไม่เคยใช้วิทยานิพนธ์เท่านั้น) (ภาคผนวก ข.)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบและแก้ไขแล้วผู้วิจัยได้ส่งด้วยตัวเอง และนำส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 184 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 6-8 กรกฎาคม 2526 ต่อมาเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2526 ได้ส่งจดหมายทวงแบบสอบถามจากผู้ที่ยังไม่ได้ส่งแบบสอบถามจำนวน

62 ฉบับคืน (ภาคผนวก ค.) รวมระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมแบบสอบถามประมาณ 2 เดือน (6 กรกฎาคม - 31 สิงหาคม 2526) ผลปรากฏว่าได้แบบสอบถามคืนมา 167 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.75 ของแบบสอบถามที่ส่งออกไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้คืนมาจากผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 167 ชุด ได้นำมาประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science หรือ SPSS) ของสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยมัธยิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไค-สแควร์ การทดสอบค่าเอฟ และการทดสอบค่าที ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย